

Sygn. akt: I ACa 411/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSA Krzysztof Depczyński (spr.)</i>
Sędziowie:	<i>SA Anna Cesarz</i> <i>SO del. Dariusz Limiera</i>
Protokolant:	stażysta Agnieszka Kralczyńska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa ***Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.***

przeciwko ***A. K.***

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 24 stycznia 2014 r., sygn. akt I C 1128/12

1. oddala apelację,

2. zasądza od A. K. na rzecz Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,

3. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi adwokat B. K. z Kancelarii Adwokackiej w Ł. kwotę 3.321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych brutto tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 411/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w Łodzi, uwzględnił w całości powództwo Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. skierowane przeciwko A. K. i uznał umowę zawartą w dniu 8 kwietnia 2011 roku przed Notariuszem M. K. w Kancelarii Notarialnej w Ł. przy ulicy (...) za numerem repertorium A nr 3930/2011 na mocy której G. K. dokonał darowizny lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ulicy generała J. D. nr 56 stanowiącego odrębną nieruchomość wraz z udziałem wynoszącym (...) części budynku i innych urządzeń, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali oraz z udziałem (...) w gruncie, dla którego to lokalu Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr Kw nr (...) pozwanej A. K., a pozwana A. K. powyższą darowiznę przyjęła za bezskuteczną wobec powoda Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. ze względu na przysługującą powodowi Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K. wierzytelność wobec G. K. w kwocie łącznej 95.620,37 złotych wynikającą z:

- bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego przez Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w K. w dniu 15 listopada 2010 roku nr (...) przeciwko G. K. z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu z dnia 12 września 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 roku w sprawie II 1 Co 13810/10 nadał klauzulę wykonalności

- bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego przez Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w K. w dniu 15 listopada 2010 roku nr (...) przeciwko G. K. z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu z dnia 26 października 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 roku w sprawie II 1 Co 13802/10 nadał klauzulę wykonalności

- bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego przez Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w K. w dniu 6 czerwca 2011 roku nr (...) przeciwko G. K. z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu z dnia 12 września 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 21 czerwca 2011 roku w sprawie II 1 Co 5890/11 nadał klauzulę wykonalności.

Ponadto Sąd Okręgowy nie obciążył pozwanej A. K. kosztami procesu i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, z których w szczególności wynika, że pozwana A. K. jest matką G. K., G. K. jest kawalerem. G. K. przez całe życie (do sierpnia 2012 roku) mieszkał razem z pozwaną w mieszkaniu położonym w Ł. przy ul. (...). Mieszkanie powyższe zostało przydzielone w 1969 roku ojcu G. J. K. na zasadzie spółdzielczego lokatorskiego prawa. Postanowieniem z dnia 27 października 1994 roku Sąd Rejonowy w Łodzi w sprawie o sygn. akt IV Ns II 2069/94 stwierdził, że spadek po J. K. zmarłym dnia 17 listopada 1991 roku w Ł. na podstawie ustawy nabyli jego żona A. K. i jego dzieci G. K. i B. P. z domu K. po 1/3 części każde z nich. Po śmierci J. K. członkiem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w Ł. został G. K. i jemu przysługiwało spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu położonego w Ł. przy ul. (...). Następnie na mocy umowy zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 7 listopada 2007 roku została ustanowiona odrębna własność wyżej wskazanego lokalu, która została przeniesiona na G. K..

G. K. jest z zawodu lekarzem. Od 2002 roku wspólnie z W. P. prowadził (...) w Ł. przy ul. (...). G. K. pracował w wyżej wskazanej firmie jako lekarz, a W. P. jako pielęgniarka. Z prowadzonej działalności G. K. osiągał dochód w wysokości około 4.000 złotych miesięcznie. Wyżej wskazaną działalność prowadził on do sierpnia 2011 roku. Wówczas W. P. wypowiedziała mu umowę, rozwiązała spółkę i założyła nową firmę w tym samym miejscu. W. P. nie rozliczyła się finansowo z G. K..

W 2007 roku G. K. zawarł z (...) Bank Spółką Akcyjną, którego następcą prawnym jest Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. trzy umowy kredytu: nr (...) z dnia 12 września 2007 roku, nr (...) z dnia 26 października 2007 roku i nr (...) z dnia 12 września 2007 roku. Wskutek nieuregulowania zadłużenia kredytowego przez (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. wystawił przeciwko G. K. trzy bankowe tytuły egzekucyjne:

- z dnia 15 listopada 2010 roku nr (...) z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 12 września 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 roku w sprawie II 1 Co 13810/10 nadał klauzulę wykonalności;

- z dnia 15 listopada 2010 roku nr (...) z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 26 października 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 roku w sprawie II 1 Co 13802/10 nadał klauzulę wykonalności;

- z dnia 6 czerwca 2011 roku nr (...) z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 12 września 2007 roku, któremu Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi postanowieniem z dnia 21 czerwca 2011 roku w sprawie II 1 Co 5890/11 nadał klauzulę wykonalności.

Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K. na podstawie wyżej wskazanych tytułów wykonawczych złożył do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy - Mokotowa w W. wnioski o wszczęcie egzekucji, na podstawie których toczyły się postępowania egzekucyjne pod sygnaturą akt KM 1937/11 i KM 7972/11. W toku wyżej wskazanych postępowań, z uwagi na niemożność zaspokojenia się z innych składników majątku dłużnika, powód skierował wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego do składnika majątku G. K. w postaci lokalu położonego w Ł. przy ul. (...). Powyższe postępowania egzekucyjne w celu prowadzenia egzekucji ze wskazanej nieruchomości należącej do dłużnika zostały przekazane do komornika właściwego dla miejsca położenia nieruchomości, tj. Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi i toczyły się pod sygnaturą akt KM 1488/11 i KM 581/12. Wymieniony Komornik Sądowy umorzył postępowania egzekucyjne wszczęte przeciwko G. K. postanowieniami: z dnia 6 sierpnia 2012 roku, wydanym w sprawie o sygn. KM 1488/11 oraz z dnia 8 sierpnia 2012 roku, wydanym w sprawie o sygn. KM 581/12. Podstawę zapadłych rozstrzygnięć stanowił każdorazowo art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. wobec stwierdzenia w toku czynności egzekucyjnych, iż egzekucja z ruchomości, wynagrodzenia i wierzytelności była bezskuteczna.

We wrześniu 2010 roku G. K. przebył udar niedokrwieny w zakresie unaczynienia kręgowo – podstawnego – był hospitalizowany na Oddziale Neurologii, gdzie wykonano u niego CT głowy i rezonans magnetyczny mózgu (poza torbielą pajęczynówki nie stwierdzono uszkodzeń w strukturach mózgu i mózdzku). G. K. został wypisany do domu w stanie ogólnym dobrym i na jego prośbę udzielono mu 14 dni zwolnienia poszpitalnego. Jak wynika z informacji zawartych w aktach sprawy G. K. powrócił do pracy w charakterze lekarza. W okresie od dnia 16 lutego 2011 roku do dnia 24 marca 2011 roku G. K. leczony był w Klinice (...) w Ł.. Z epikryzy wynika, że dotychczas nie był on leczony psychiatrycznie. Przyjęty z powodu obniżonego nastroju, nasilonego lęku, niepokoju i bezsenności. W wywiadzie od około 2 lat nadużywanie leków nasennych i uspakajających z grupy benzodiazepin. W trakcie pobytu zgłaszał skargi na bezsenność i zaburzenia funkcji poznawczych, bez objawów wytwórczych. W dobrym nastroju, w wyrównanym napędzie, bez myśli i tendencji suicydalnych został wypisany do domu. Wypisany został z rozpoznaniem: Zaburzenia depresyjne i lękowe mieszane. G. K. wystawiono zwolnienie lekarskie do dnia 22 kwietnia 2011 roku do dwóch miejsc zatrudnienia.

Umową z dnia 8 kwietnia 2011 roku zawartą w formie aktu notarialnego o numerze rep. A 3930/11 sporządzonego przed Notariuszem Małgorzatą Z. K., G. K. darował lokal mieszkalny nr (...) położony w budynku przy ul. (...). J. D. nr 56 w Ł. wraz z prawami z nim związanymi swojej matce A. K., zaś A. K. oświadczyła, że darowiznę powyższą przyjmuje.

Na rozprawie w dniu 8 maja 2013 roku G. K. zeznał, że po pobycie w szpitalu w 2011 roku nie brał zwolnienia, bo miał własną firmę. Podał, że na zwolnieniu lekarskim był dopiero od listopada 2011 roku. Firmę (...) prowadził do sierpnia 2011 roku, kiedy to współniczka wypowiedziała mu jego udziały i rozwiązała firmę.

W dokumentacji medycznej zawartej w aktach sprawy, jak i wyjaśnieniach G. K. przed Sądem w dniu 8 maja 2013 roku, jak i wyjaśnieniach matki A. K. nie ma żadnej wzmianki, aby w okresie sporządzania darowizny tj. 8 kwietnia 2011 roku lub w okresie zbliżonym do tej daty znajdował się on w złym stanie psychicznym.

Biorąc pod uwagę wykonywaną odpowiedzialną pracę lekarza i w 2 miejscach zatrudnienia należy przyjąć, że nie ujawniał on w tym czasie zaburzeń psychicznych wyłączających jego świadome działanie.

Za świadomością czynności, której dokonywał może świadczyć również to, że 3 dni przed podpisaniem aktu notarialnego uzyskał z Biura Ksiąg Wieczystych oraz z Miejskiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej i odebrał stosowne zaświadczenia potrzebne do sporządzenia aktu notarialnego. Wskazuje to, że podjął świadome czynności przygotowawcze do sporządzenia umowy, a następnie ją zrealizował.

Nie ma podstaw, żeby stwierdzić, że G. K. w dniu 8 kwietnia 2011 roku znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Umową z dnia 7 lipca 2012 roku zawartą w formie aktu notarialnego przed Notariuszem D. K., A. K. sprzedała P. K. samodzielny lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość numer 88, znajdujący się w Ł. przy ul. (...). J. D. (2) pod numerem 56 wraz ze związanymi z jego własnością prawami za cenę 165.000 złotych, a P. K. oświadczył, że lokal ten za podaną cenę kupuje.

Zadłużenie G. K. w Banku (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K. na dzień 29 czerwca 2012 roku wynosiło łącznie kwotę 95.620,37 złotych, w tym z tytułu umowy kredytu:

- nr (...) - 38.175,52 złotych (w tym 26.484,21 zł z tytułu niespłaconego kapitału, 115,36 zł z tytułu odsetek umownych, 11.383,64 zł z tytułu odsetek karnych naliczonych do dnia 29.06.2012 r., 70,66 zł z tytułu kosztów sądowych, 121,65 zł z tytułu kosztów komorniczych);

- nr (...) - 48.633,90 złotych (w tym 33.939,12 zł z tytułu niespłaconego kapitału, 14.336,00 zł z tytułu odsetek karnych naliczonych do dnia 29.06.2012 r., 70,66 zł z tytułu kosztów sądowych, 288,12 zł z tytułu kosztów komorniczych);

- nr (...) - 8.810,95 złotych (w tym 6.476,12 zł z tytułu niespłaconego kapitału, 259,99 zł z tytułu odsetek umownych, 1.848,11 zł z tytułu odsetek karnych naliczonych do dnia 29.06.2012 r., 70,69 zł z tytułu kosztów sądowych, 156,04 zł z tytułu kosztów komorniczych).

G. K. ma obecnie 52 lata. Otrzymuje rentę w granicach 800 złotych miesięcznie. G. K. nie ma żadnego majątku. W grudniu 2011 roku G. K. przebywał na Oddziale Neurologii w Szpitalu im (...). W lutym 2012 roku G. K. miał epizod samobójczy – samobójcze zatrucie lekami i w związku z tym incydentem przebywał w Instytucie Medycyny Pracy na Oddziale Toksykologii, a następnie w Szpitalu (...). G. K. leczony był wielokrotnie w (...) Szpitalu (...) w Ł. na Oddziale Dziennym Zaburzeń Afektywnych z rozpoznaniem zaburzenie afektywne dwubiegunowe (w listopadzie 2012 roku; od 5 września 2012 roku do 15 października 2012 roku; od 22 października 2012 roku do 30 stycznia 2013 roku). Uchwałą Nr 2296/ (...) z dnia 29 stycznia 2013 roku Okręgowa Rada Lekarska w Ł. zawiesiła lekarza G. K. posiadającego dyplom lekarza wydany w dniu 6 listopada 1988 roku przez Akademię Medyczną w Ł. Wydział Lekarski oraz prawo wykonywania zawodu lekarza oznaczone numerem (...) wydane przez Okręgową Radę Lekarską w Ł. w dniu 20 grudnia 2002 roku w prawie wykonywania zawodu lekarza – na okres trwania niezdolności do wykonywania zawodu tj. do dnia 18 września 2014 roku. Orzeczeniem z dnia 22 maja 2013 roku G. K. został zaliczony do osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – orzeczenie wydano do 31 maja 2017 roku (orzeczone, że niepełnosprawność istnieje od 2005 roku).

Pozwana A. K. ma 77 lat. Jest emerytką. Otrzymuje emeryturę w wysokości 1.520 złotych. Pozwana leczy się na nadciśnienie, kręgosłup i owrzodzenie żołądka. Wydaje kwotę 150 złotych na leki. Pozwana nie ma żadnego majątku. Obecnie pozwana mieszka razem z synem G. K. w wynajętym od znajomych mieszkaniu znajdującym się na ul. (...) (mieszkanie o pow. 34 m² – dwa pokoje z kuchnią). Przed zamieszkaniem w powyższym lokalu, pozwana zrobiła remont tego mieszkania z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży mieszkania położonego w Ł. przy ul. (...). Pozwana ponosi czynsz za wynajęte mieszkanie w kwocie 309 złotych (z tytułu wynajmu nie płaci żadnych pieniędzy).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o materiał dowodowy w postaci załączonych do akt dokumentów, zeznań pozwanej, zeznań świadka G. K., a także na podstawie opinii sądowo – psychiatrycznej wydanej przez lekarza psychiatrę E. P.. Zaznaczył, że zastrzeżenia zgłaszane do przedmiotowej opinii przez stronę pozwaną są tylko i wyłącznie polemiką z twierdzeniami w niej zawartymi i nie mogą one prowadzić do zasadnego zakwestionowania tej opinii.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne. Podstawę odpowiedzialności strony pozwanej stanowi przepis art. 527 § 1 k.c. zgodnie z którym, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli a osoba trzecia o tym widziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Sąd Okręgowy wskazał, że wierzytelności pieniężne powoda Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K., wynikające z trzech tytułów wykonawczych w postaci bankowych tytułów egzekucyjnych nr (...), (...) i (...) istniały zarówno w chwili dokonywania zaskarżonej czynności darowizny tj. w dniu 8 kwietnia 2011 roku (w tym dniu istniało zadłużenie G. K. w stosunku do powoda) oraz w chwili wytoczenia powództwa i były już wymagalne (zadłużenie G. K. w Banku (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K. na dzień 29 czerwca 2012 roku wynosiło łącznie kwotę 95.620,37 złotych).

Zdaniem Sądu I instancji, dłużnik G. K. był niewypłacalny zarówno w chwili wystąpienia przez wierzyciela ze skargą paulińską, jak i w chwili orzekania przez Sąd. Nie ma żadnych wątpliwości, że dłużnik nie ma możliwości wywiązania się ze swych zobowiązań wobec powoda. Jedyne majątek dłużnika – przedmiotowy lokal mieszkalny w dniu 8 kwietnia 2011 roku został darowany przez niego pozwanej. Dłużnik po dokonaniu darowizny wyżej wskazanego lokalu na rzecz pozwanej nie posiadał żadnego majątku. Również w chwili orzekania dłużnik nie posiadał żadnych walorów, z których powód mógłby się zaspokoić. Nieruchomość będąca przedmiotem umowy darowizny stanowiła istotny (jedyne wartościowy) składnik majątku dłużnika do którego mogłaby zostać skierowana egzekucja, a w związku z tym dłużnik stał się niewypłacalny lub przynajmniej stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem przedmiotowej czynności.

Spełniona jest również druga przesłanka z art. 527 § 1 k.p.c., tj. świadomość dłużnika o tym, że działa z pokrzywdzeniem wierzycieli. Sąd Okręgowy zaznaczył, że rozpoznając sprawę o uznanie czynności za bezskuteczną nie ocenia się postawy dłużnika pod kątem przypisania winy. Podniósł, iż wierzyciel dla udowodnienia tej przesłanki musiał wykazać dwa fakty a mianowicie, że:

- dłużnik wiedział o istnieniu wierzycieli;
- dłużnik znał skutek czynności prawnej – usunięcie z jego majątku określonych walorów majątkowych nadających się do zaspokojenia.

Sąd Okręgowy uznał, że strona powodowa wykazała dwa wyżej opisane fakty. Bezsporne jest, zdaniem Sądu, że G. K. wiedział o istnieniu wierzycieli w kwietniu 2011 roku, a więc w dacie zawierania zaskarżonej umowy. Nie uścił tego zadłużenia, ani przed zawarciem umowy z dnia 8 kwietnia 2011 roku, ani po jej zawarciu. Postępowania egzekucyjne prowadzone na podstawie przedmiotowych tytułów wykonawczych zostały umorzone, wobec tego, że w toku czynności egzekucyjnych stwierdzono, iż egzekucja z ruchomości, wynagrodzenia i wierzytelności dłużnika jest bezskuteczna.

Zdaniem Sądu I instancji dłużnik G. K. niewątpliwie znał skutki zawarcia z pozwaną w dniu 8 kwietnia 2011 roku zaskarżonej umowy – usunięcie z jego majątku określonych składników majątkowych nadających się do zaspokojenia. Był w stanie przewidzieć wówczas skutki dokonanej czynności dla jego majątku, tzn. mógł przewidzieć, że usunięcie z majątku tak wartościowego składnika, jakim było przedmiotowe mieszkanie może spowodować jego niewypłacalność, bądź pogłębić jego niewypłacalność w stosunku do wierzyciela Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.. Dla uznania pokrzywdzenia wierzycieli wystarczające jest, aby dłużnik w chwili dokonania czynności prawnej takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Zdaniem Sądu, taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, bowiem

G. K. jako osoba wykształcona, posiadająca doświadczenie życiowe, a przede wszystkim jako osoba prowadząca od wielu lat działalność gospodarczą tj. przychodnię lekarską, w dniu dokonywania przedmiotowej czynności prawnej miał wystarczające rozeznanie, by uświadomić sobie skutek majątkowy swojego działania.

Powołując się na zebrany materiał dowodowy, a w szczególności opinię sądowo – psychiatryczną, Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do stwierdzenia, że G. K. w dniu 8 kwietnia 2011 roku znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Oceniając stan świadomości G. K. w dniu podpisania zakwestionowanej umowy darowizny, Sąd miał również na uwadze okoliczności dotyczące stanu jego świadomości w okresie zbliżonym do dnia zawarcia tej umowy. G. K. był w tym czasie osobą samodzielną, która funkcjonowała bez pomocy innych osób, a nadto podejmował pracę w prowadzonej przez siebie firmie. Zdaniem Sądu, okoliczności powyższe pozwalają na stwierdzenie, że dłużnik G. K. w dniu 8 kwietnia 2011 roku świadome podjął decyzję o darowaniu na rzecz pozwanej przedmiotowego mieszkania, a nadto, że kierując się ogólnym rozeznanie i doświadczeniem życiowym mógł przewidzieć, że wskutek dokonania przedmiotowej czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się z jego majątku wierzyciela, jakim jest powodowy Bank.

Dodatkowo Sąd I instancji zaznaczył, że w sprawie zastosowanie znajduje art. 529 k.c. wprowadzający domniemanie, zwalniające wierzyciela z udowodnienia, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Stosownie bowiem do treści powołanego przepisu, jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał z pokrzywdzeniem wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny na skutek dokonania darowizny. To domniemanie nie zostało w sprawie wzruszone, wręcz przeciwnie, świadomość dłużnika działania z pokrzywdzeniem wierzycieli została w sprawie wykazana.

Odnosząc się do stanu świadomości pozwanej Sąd Okręgowy stwierdził jednoznacznie, że okoliczność ta nie ma znaczenia w niniejszej sprawie, bowiem pozwana uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, w wyniku darowizny. Powołując się na treść przepisu art. 528 k.c. wskazano, że wierzyciel może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną, chociażby pozwana nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że jej syn działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Dodatkowo Sąd nadmienił, że w niniejszej sprawie bezpłatna korzyść majątkowa przypada osobie pozostającej w bliskim stosunku z dłużnikiem – matce dłużnika. Pomimo tego art. 527 § 3 k.c. nie może mieć zastosowania. Stosownie do treści tego przepisu, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Art. 528 k.c. jako dalej idący wyłącza jednak w takiej sytuacji stosowanie art. 527 § 3 k.c. Wobec powyższego, pozwana A. K. nie może zwolnić się od odpowiedzialności, wzruszając domniemanie z art. 527 § 3 k.c.

Pozwana nie zwolniła się także od zadośćuczynienia roszczeniu zaspakajając powoda, ani też nie wskazała mu wystarczającego do zaspokojenia mienia dłużnika stosownie do treści art. 533 k.c. Bez znaczenia jest zaś okoliczność, iż pozwana w wyniku późniejszej sprzedaży, nie jest już właścicielem stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu numer (...), znajdującego się w Ł. przy ul. (...). J. D. (2). Sąd Okręgowy stwierdził, iż w myśl art. 531 § 2 k.c. - w przypadku zbycia danej rzeczy przez osobę trzecią – nie jest wykluczoną możliwość wystąpienia w stosunku do osoby trzeciej, która obecnie nie jest już właścicielem danej rzeczy z pozwem o uznanie za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela czynności prawnej zawartej przez tę osobę trzecią z dłużnikiem.

Z powyższych względów żądanie powoda uznania przedmiotowej czynności za bezskuteczną względem niego zasługuje, w ocenie Sądu I instancji, na uwzględnienie.

Podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu stanowił przepis art. 102 k.p.c. W oparciu o wymienioną regulację Sąd Okręgowy nie obciążył pozwanej kosztami procesu, mając wzgląd na jej aktualną sytuację życiową.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu orzeczono na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra S.ści z dnia 28 września 2002 roku, zasądając od Skarbu Państwa wynagrodzenie na rzecz adwokata świadczącego tę pomoc.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła pozwana, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisu art. 527 k.c. i niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 528 k.c. i art. 529 k.c.

W konkluzji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przypisanych.

Strona powodowa w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji pozwanej i zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu I instancji i sformułowane na ich podstawie wnioski. Poprawna jest również końcowa ocena tego Sądu, iż w stanie sprawy niniejszej są spełnione wszystkie przesłanki pozwalające na ubezskutecznienie, w stosunku do powoda, czynności prawnej, jakiej dokonał G. K. ze swoją matką A. K. – pozwaną w sprawie.

Argumentacja środka odwoławczego w niewielkim jedynie stopniu skoncentrowała się na podważaniu wyciągniętego wniosku o „pokrzywdzenia wierzyciela” w wyniku zawartej umowy darowizny. Pokrzywdzenie to (art. 527 § 2 k.c.) powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Oznacza ono taki obiektywny stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w których egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami k.p.c. nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej od dłużnika. Pokrzywdzenie wierzyciela należy przy tym oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia (wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej).

Strona pozwana nie podważała ustaleń dotyczących stanu majątku G. K. w chwili zawarcia zaskarżonej czynności prawnej, jak i skutków dokonanego przewłaszczenia. Sąd Apelacyjny aprobuje wyciągnięty przez Sąd I instancji wniosek, że wskutek wyzbycia się odrębnej własności lokalu dłużnik pozbawił powodowego wierzyciela możliwości zaspokojenia. Wbrew zapatrywaniu skarżącej, jedynie przed darowaniem tego przedmiotu pozwanej, jej syn pozostawał osobą wypłacalną wobec Banku (...). Bez potrzeby odwoływania się do wiedzy fachowej z zakresu wyceny nieruchomości przyjąć należy, iż suma możliwa do pozyskania ze sprzedaży wspomnianej nieruchomości w toku egzekucji przewyższałaby globalną kwotę należności powoda. Okoliczność tę w sposób bezpośredni potwierdza wysokość ceny, jaką A. K. uzyskała w 2012 roku ze zbycia lokalu P. K..

Chybionym jest natomiast zarzut nieuwzględnienia w toku rozważań faktu pozyskiwania przez syna pozwanej bieżących dochodów. Kształtowały się one na poziomie około 4.000 złotych miesięcznie. Zajęcie i ściąganie należności przysługujących G. K. wobec poddłużników nie wystarczało więc na zaspokojenie wszystkich wierzytelności objętych tytułami wykonawczymi. Skarżąca nie kwestionowała faktu, że wierzytelności te były już w całości wymagalne w chwili sporządzenia umowy darowizny. Odpowiedzialność cywilna polega tymczasem na gotowości każdego składnika majątku dłużnika do zaspokojenia roszczenia wierzyciela. Wobec tego G. K. nie mógł oczekiwać od powodowego Banku, że poprzestanie on na próbach ściągnięcia należności z bieżących dochodów dłużnika. Syn pozwanej musiał liczyć się z ewentualnym natychmiastowym skierowaniem egzekucji do wszystkich możliwych składników majątkowych.

W sprawie zostało również wykazane, że dłużnik G. K. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Kwestionowana czynność prawna była darowizną. W myśl przepisu art. 529 k.c. jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. W. domniemania przewidzianego w art. 529 k.c. oznacza, że nawet w przypadku darowizny osoba trzecia może się skutecznie bronić przed uznaniem czynności za bezskuteczną. Obalić może ona wspomniane domniemanie przez dowód przeciwny wskazując, że - mimo istnienia podstawy domniemania, tj. dokonania darowizny skutkującej niewypłacalnością – dłużnik nie miał świadomości pokrzywdzenia wierzycieli. Może to nastąpić zwłaszcza w sytuacji, gdy z dokonaniem darowizny zbiegło się zdarzenie niezależne od dłużnika, które pozbawiło go majątku (M. P.-S., S. P.. 1994/1-4/5 - t.5 – Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika”).

W rozpoznawanej sprawie pozwana nie obaliła domniemania świadomości działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, w sposób wymagany przez cytowany przepis.

Sąd Okręgowy przeprowadził nie tylko szczegółową rekonstrukcję sytuacji życiowej G. K. w okresie lat 2010 – 2012, lecz również retrospekcję jego przewidywań co do potencjalnych następstw dochodzenia wierzytelności przez powodowy Bank. Wyprowadzone w ostatnio wymienionym zakresie wnioski oparte zostały na ustaleniach co do wiedzy dłużnika o zawarciu umów kredytowych, niespłacaniu wynikających z tych umów długów pieniężnych i istnieniu wierzyciela. Dostrzec jednak należało, że zgromadzony materiał dowodowy dawał podstawy do zdecydowanie dalej idących wniosków o stanie świadomości G. K. w chwili zawarcia umowy darowizny.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia skoncentrowały się na wynikach postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez powoda. Skarżąca nie kwestionowała, że na chwilę wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej egzekucja prowadzona przez wierzyciela okazała się bezskuteczna. Sąd Apelacyjny w oparciu o dokumenty zawarte w aktach spraw egzekucyjnych dokonał natomiast dodatkowych, szczegółowych ustaleń w odniesieniu do wstępnej fazy postępowań egzekucyjnych. W oparciu o te ustalenia wywieść należało wnioski, że w chwili zawarcia umowy darowizny konieczność natychmiastowego zaspokojenia roszczeń powodowego Banku nie mogła już w świadomości dłużnika funkcjonować jedynie jako nieskonkretyzowane czasowo zagrożenie.

Jak wynika bowiem z potwierdzenia odbioru znajdującego na k. 11 akt sprawy KM 1488/11, G. K. odebrał zawiadomienie o wszczęciu egzekucji w dniu 28 marca 2011 roku. Postępowanie w tej sprawie toczyło się w oparciu o dwa bankowe tytuły egzekucyjne wystawione przez powoda to jest nr (...) i (...), w których kwota zadłużenia na dzień 7 marca 2011 roku wynosiła odpowiednio: 37.894,94 złote i 29.883,09 złote (wnioski o wszczęciu egzekucji – k. 1 i 2 akt sprawy egzekucyjnej KM 1488/11; zawiadomienie dłużnika o wszczęciu egzekucji – k. 10 akt sprawy egzekucyjnej KM 1488/11).

Oznacza to, że już przed zawarciem kwestionowanej umowy darowizny przeciwko synowi pozwanej było prowadzone postępowanie egzekucyjne i wiedział on o tym fakcie. G. K. był osobą dorosłą, wykształconą i posiadał wystarczający zasób doświadczenia życiowego, aby rozumieć znaczenie prawne odebranego zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Wymagalność jak i wysokość wierzytelności objętych bankowymi tytułami egzekucyjnymi nr (...) i (...), nie była dla dłużnika od wymienionej chwili jedynie przewidywalnym skutkiem wcześniejszego niespłacania długów z umów kredytowych.

Po zapoznaniu się z bankowymi tytułami egzekucyjnymi i zawiadomieniem o wszczęciu egzekucji G. K. wiedział również, że poziom jego bieżących dochodów nie jest wystarczający dla zaspokojenia wszystkich przysługujących przeciwko niemu należności. Nie podjął jednak żadnych kontaktów z powodowym Bankiem, nie wykazywał jakiegokolwiek woli dobrowolnego spełnienia świadczeń. Co więcej, nie zdecydował się nawet na zastosowanie przeciwko działaniom wierzyciela przysługujących mu środków prawnych. Jak wynika z dokumentów zawartych w aktach spraw II 1 Co 13802/10, II 1 Co 13810/10 i II 1 Co 5890/11 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, G. K. nie zaskarżył postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym. Bezspornym w sprawie pozostawało również, że dłużnik nie kwestionował zasadności obowiązków określonych w

tytułach wykonawczych. Zamiast tego, w ciągu zaledwie kilkunastu dni od odebrania zawiadomienia o wszczęciu egzekucji zdecydował się na zawarcie umowy darowizny z własną matką. W ocenie Sądu Apelacyjnego, ustalone okoliczności wskazują w sposób nie budzący wątpliwości, że G. K. był w pełni świadomy zagrożenia skierowaniem egzekucji do jego nieruchomości, a to zjawisko w jego sferze psychicznej wpłynęło na przebieg podejmowanych działań.

Skarżąca powoływała się wprawdzie na brak zamiaru i celu pokrzywdzenia wierzyciela przez dłużnika, upatrując motywów jego decyzji w chęci „zwrócenia” lokalu, wcześniej darowanego przez matkę. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, twierdzenia te nie mogą być jednak uznane za wiarygodne. Skarżąca nie baczy bowiem na to, że przed zawarciem umowy z dnia 8 kwietnia 2011 roku, w tym również po śmierci męża J. K., pozwana jedynie zamieszkiwała w mieszkaniu przy ul. (...) w Ł.. Nie przysługiwało jej jednak prawo do tego lokalu, w szczególności odrębna własność. Z poczynionych ustaleń wynika bowiem, że spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu przyznane zostało i przysługiwało wyłącznie mężowi pozwanej, a nie wspólnie obydwójgu małżonkom. Prawo to wygasło z chwilą śmierci uprawnionego, nie wchodząc w skład spadku po J. K. (por. art. 218 § 1 i § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze w brzmieniu pierwotnym oraz zapadłe na gruncie powołanej regulacji postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2000 r., w sprawie II CKN 796/98, opubl. w systemie informatycznym Lex pod nr (...)). Kolejnym uprawnionym z tytułu spółdzielczego lokatorskiego prawa został wyłącznie G. K., który później samodzielnie nabył odrębną własność lokalu. Dokonana w dniu 8 kwietnia 2011 roku umowa darowizny nie była zatem poprzedzona darmym przewłaszczeniem jakiegokolwiek prawa do mieszkania przez pozwaną, a w szczególności tego samego prawa – to jest odrębnej własności.

Bez znaczenia jest przy tym podnoszona w apelacji motywacja pozwanej. Jakkolwiek mogła ona po opuszczeniu przez syna szpitala w marcu 2011 roku obawiać się o jego zdrowie psychiczne, stan ten, w świetle niezakwestionowanych w apelacji wniosków opinii biegłej, nie miał wpływu na świadome podejmowanie decyzji i wyrażanie woli przez G. K.. Wiedział on, że przeciwko jego osobie toczy się już egzekucja i przewidywał, do jakich składników majątku może zostać skierowana. W takiej sytuacji zamiar pozostawienia własności lokalu w ramach kręgu rodzinnego, wskazuje na ukierunkowanie działań dłużnika na uniemożliwienie zaspokojenia się wierzyciela ze zbycia tego przedmiotu majątkowego.

Wbrew twierdzeniom skarżącej dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Przepis art. 530 k.c., na którego treść powołują się wywoływały apelacji, nie miał zastosowania w odniesieniu do ustalonego stanu faktycznego. Dotyczy on bowiem tylko sytuacji, gdy dłużnik działa w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Nie ulegało zaś wątpliwości, że w chwili zawierania umowy darowizny powodowemu bankowi przysługiwały wymagalne wierzytelności wobec G. K.. Wystarczająca była więc świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się.

Co do ostatniej przesłanki z art. 527 § 1 k.c., tj. wiedzy osoby trzeciej co do działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, podzielić należy zapatrywanie Sądu I instancji, iż roszczenie powoda było już uzasadnione bez konieczności wykazywania tej przesłanki w toku procesu. Jak wynika bowiem z materiału dowodowego sprawy, czynność prawna zdziałana przez A. K. ze swoim synem była darowizną, a więc czynnością nieodpłatną. Ustalenie takie powoduje, iż w niniejszej sprawie zastosowanie znalazła hipoteza art. 528 k.c., w myśl której, gdy kwestionowana czynność prawna ma charakter bezpłatny, wierzyciel nie musi w ogóle wykazywać wiedzy osoby trzeciej, co do działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zgodzić się wprawdzie należy ze skarżącą, że powołany przepis posługuje się sformułowaniem „uzyskania korzyści majątkowej bezpłatnie”. Pojęcie „bezpłatności” nie zostało zdefiniowane ustawowo. Istotnym elementem pozostaje w tym zakresie uzyskanie ekwiwalentu przez dłużnika w zamian za korzyść uzyskaną przez osobę trzecią w związku z dokonaniem kwestionowanej czynności prawnej. Brak tego ekwiwalentu - np. w przypadku czynności nieodpłatnej - lub też jego nieodpowiednia wysokość może stanowić wyraźną wskazówkę dla stwierdzenia pokrzywdzenia wierzyciela. Czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje generalnie

pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli uzyskany ekwiwalent znajduje się w majątku dłużnika lub też został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 grudnia 1999 r., w sprawie I CKN 287/98, opubl. w systemie informatycznym Lex pod nr (...) i z dnia 6 października 2011 r., w sprawie V CSK 493/10, opubl. w systemie informatycznym Lex pod nr (...) oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 stycznia 2014 r., w sprawie I ACa 958/13, opubl. w systemie informatycznym Lex pod nr (...)). W sprawie niniejszej nie sposób jednak uznać, że w wyniku umowy darowizny z dnia 8 kwietnia 2011 roku G. K. otrzymał jakikolwiek ekwiwalent, który wszedłby do jego majątku. Za taką korzyść nie może być zwłaszcza poczytywane wcześniejsze uzyskanie własności lokalu od pozwanej, które to zdarzenie, jak wyżej już podkreślono, nie miało nigdy miejsca.

Z tych wszystkich względów zarzuty pozwanej nie są w stanie skutecznie zdyskwalifikować ustaleń i oceny Sądu I instancji co do istnienia przesłanek z art. 527 k.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono z mocy art. 98 §1 k.p.c. i art. 391 §1 k.p.c., wyrażających zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Na tym etapie postępowania, strona pozwana poniosła koszty w postaci wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym w wysokości określonej przez § 6 ust. 1 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490). W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak było podstaw do odstąpienia od obciążania A. K. tymi kosztami w oparciu o zasadę słuszności wyrażoną w art. 102 k.p.c. Dla możliwości zastosowania powołanego przepisu szczególne znaczenie ma bowiem ocena zachowania się stron z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. O ile zatem wytoczenie powództwa mogło być dla pozwanej zaskakujące, to zaskarżone rozstrzygnięcie, jak i argumentacja podniesiona w pisemnych motywach wyroku, stanowiły dla A. K. wystarczającą wskazówkę bezzasadności przyjętej obrony. Wynik postępowania apelacyjnego spowodował więc, że pozwana jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi poniesione na tym etapie koszty w całości.

Pozwana korzystała w postępowaniu apelacyjnym z zastępstwa procesowego udzielonego przez będącego adwokatem pełnomocnika, ustanowionego z urzędu. Ponieważ koszty tego zastępstwa nie zostały uiszczone w całości ani w żadnej części, Sąd Apelacyjny na podstawie § 2 ust. 1 i 3, § 6 ust. 1 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa adwokatowi B. K. wynagrodzenie wraz z podatkiem VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.